

Notitie voor het duidingsdebat 24 maart 2026

Inleiding

Na de gemeenteraadsverkiezingen bepaalt de nieuw verkozen raad welke richting Eindhoven de komende vier jaar uit moet. In dit debat kunnen vertegenwoordigers van de aankomende raadsfracties met elkaar in debat over hoe de nieuwe raad deze richting bepaalt. Het bepalen van de richting noemen wij het formatieproces.

Het is goed vooraf keuzes te maken over hoe dit proces kan lopen. Hierdoor is voor alle fracties, en bovenal de inwoners van de stad, duidelijk waarom zaken lopen zoals ze lopen.

Het formatieproces kent drie fases:

1. Wie met wie - informatiefase

In deze fase besluit de raad, mogelijk met begeleiding van een informateur, welke fracties gaan meepraten over het bepalen van deze richting. Dit kan op verschillende manieren met verschillende samenstellingen.

2. Onderhandelen op inhoud

In deze fase spreken de fracties die meepraten over de inhoud. Welke zaken verdienen de komende jaren aandacht? Waar gaan wij als gemeente ons geld aan uitgeven? Welke grote plannen en doelen moet de gemeente de komende vier jaar stellen?

3. Collegevorming

Zodra duidelijk is welke plannen de raad de komende vier jaar wil realiseren is het zaak uit te zoeken wie deze plannen gaan uitvoeren. De raad benoemt de wethouders. Hoe de collegevorming verloopt hangt af van de samenwerkingsvorm die de raad kiest.

Tijdens het duidingsdebat kunnen de volgende punten besproken worden:

Welke soorten samenwerkingsvormen zijn mogelijk?

Binnen het lokale bestuur werkt men op verschillende manieren samen. Op basis hiervan zijn er verschillende samenwerkingsvormen denkbaar:¹

a. Traditioneel coalitieakkoord en college

Binnen deze werkwijze gaan fracties die samen een meerderheid van de raadszetels bezetten onderhandelen over de inhoudelijke koers van de gemeente. Deze fracties vormen een coalitie en sluiten uiteindelijk een akkoord: het coalitieakkoord. De fracties verdelen de wethoudersposten en zoeken wethouders vanuit hun eigen partijen die zij voordragen voor benoeming.

b. Raadsbreed akkoord en zakencollege

Bij een raadsbreed akkoord zijn alle raadsfracties betrokken bij het bepalen van de inhoudelijke koers van de gemeente. Nadat de raadsfracties gezamenlijk de prioriteiten bepalen zoeken zij ook gezamenlijk wethouders om deze prioriteiten uit te voeren. Dit doet de raad bijvoorbeeld door een profielschets op te stellen en vacatures uit te zetten. De wethouders kunnen van buiten de (lokale) politiek komen.

¹ Van Kalken, Boogaard, Van der Steen en Scherpenisse. Een routekaart voor raadsakkoorden (2022). www.raadsakkoord.nl

c. Raadsbreed akkoord en coalitie

Deze werkwijze ontstaat wanneer fracties, die samen een meerderheid van de raadszetels vertegenwoordigen, een coalitie vormen en vanuit hun eigen partijen wethouders voordragen. Hierna gaat de raad, coalitie en oppositiepartijen, samen de prioriteiten voor de komende vier jaar bepalen. Op basis hiervan kan het college een uitvoeringsprogramma opstellen.

d. Coalitieakkoord en zakencollege

Binnen deze variant stellen fracties die samen een meerderheid van de raadszetels bezetten een inhoudelijk coalitieakkoord op. Na het presenteren van dit akkoord zoekt de raad als geheel wethouders op basis van bijvoorbeeld een profielschets.

e. Traditioneel coalitieakkoord en aanvullend een raadsbreed akkoord

Deze werkwijze volgt het proces van een traditioneel coalitieakkoord. Hierna nodigen de coalitiefracties de rest van de raad uit om aanvullend op het coalitieakkoord een raadsbreed akkoord te sluiten. Waar het coalitieakkoord waarschijnlijk specifieke beleidsplannen bevat kan het raadsbrede akkoord een stuk op hoofdlijnen zijn. Dit laat de ruimte aan fracties om van mening te verschillen. Het coalitieakkoord biedt concrete handvatten voor het nieuwe college om tot uitvoering over te gaan. Het raadsbrede akkoord laat de grotere ambities zien de raad als geheel heeft voor de gemeente. Het raadsbrede akkoord vormt een gedeelde bestemming, maar fracties kunnen nog in discussie over hoe ze daar komen.

Wie stelt een informateur aan en hoe wordt deze persoon uitgekozen?

Na eerdere verkiezingen is een informateur aangesteld. Dit is doorgaans een ervaren bestuurder van buiten de Eindhovense politiek. Deze persoon kan, op basis van de gekozen samenwerkingsvorm, het proces begeleiden.

Aan welke vereisten moet een informateur voldoen? Wie bepaalt wie de informateur wordt? Doet de raad dit als geheel of laat de raad dit aan de grootste fractie?

De keuze voor de aanstelling heeft consequenties voor de openbaarmaking van informatiestromen in kader van de Wet openbare overheid (Woo). Zie hiervoor de aparte bijlage.

Hoe communiceren de formerende partijen tijdens de formatie met de rest van de raad en de stad?

De informatie die de formerende fracties opvragen bij de gemeentelijke organisatie om tot hun akkoord te komen zal de gemeente achteraf openbaar maken. Zo kunnen mensen in de stad en de fracties die geen onderdeel waren van de besprekingen zien hoe de formerende fracties tot hun akkoord zijn gekomen.

Tijdens de formatie is het goed de stad en de rest van de raad te laten weten hoe de formatie verloopt. De inwoners hebben op 18 maart gestemd en het is belangrijk hen te informeren over het vervolg op hun stem. Wanneer moeten de formerende fracties tussentijds de stand van zaken met de stad delen? Op welke wijze moeten de formerende partijen de andere partijen betrekken en informeren?

Welke thema's moeten tijdens de formatie in ieder geval aan bod komen en wie betrekken de raadsfracties daarbij?

Wat zijn de onderwerpen waarvoor de gemeente de komende vier jaar speciale aandacht moet hebben? Welke lokale groepen en instanties moeten de formerende fracties per onderwerp betrekken om hun expertise en informatie te delen? Ziet de raad thema's waarbinnen het wenselijk is dit raadsbreed te bespreken?

Hoe wenst de raad de uitkomst van de formatie te bespreken?

De raad bespreekt in een openbaar debat de uitkomst van het formatieproces.

Hoe wenst de raad de uitkomst te bespreken? Wil de raad de uitkomst van het formatieproces wel of niet vaststellen? Een voordeel van vaststellen is dat er een besluit is over de koers van het bestuur van de stad. Het nadeel is dat de raad met beperkte voorbereidingstijd een vierjarige koers voor de stad moet vaststellen. Wanneer de raad een debat over de uitkomst van de formatie voert zonder vaststelling kan het nieuwe college het akkoord uitwerken in een conceptbegroting en een uitvoeringsprogramma.

Het is belangrijk dat de niet-formerende raadsfracties genoeg tijd hebben om zich voor te bereiden op het debat. Hun voorbereidingstijd zal kort zijn in vergelijking met de tijd die de formerende fracties hebben genomen om het akkoord te schrijven. De gebruikelijke termijn tussen aanlevering bij de raad en bespreking is 4 weken. Welke termijn vindt de raad redelijk voor het bespreken van de uitkomst van het formatieproces?

Hoogachtend,

Burgemeester Jeroen Dijsselbloem, gemeentesecretaris Aline Zwierstra, griffier Jorrit Jongbloed